

Аветісяна Армана Альбертовича.

Щодо офіційного тлумачення ст.ст. 1, 4 (ч.ч.1, 4) Закону України „Про оцінку майна та професійну оціночну діяльність в Україні”, ст.ст.1,3 Закону України „Про судову експертизу”, стст.53, 59 Цивільного процесуального кодексу України,

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗВЕРНЕННЯ.

1. Рішенням районного суду м. від . у справі за позовом товариства з обмеженою відповідальністю до мене, приватного акціонерного товариства „Акціонерна страхова компанія про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок ДТП, позовні вимоги позивача задоволено.

Ухвалами: Апеляційного суду м. від , Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від зазначене судове рішення залишено без змін.

2. Позивач у позовній заяві, а суди у судових рішеннях, у частині доказування розміру шкоди, спричиненої пошкодженням транспортного засобу (автомобіля) під час ДТП, посилалися на звіт, виконаний особою, яка не є атестованим судовим експертом, а є суб'єктом оціночної діяльності. Під час провадження по справі сторона відповідача у запереченнях на позов посилалася на зазначені вище норми Законів України “Про судову експертизу”, “Про оцінку майна та професійну оціночну діяльність в Україні”, ЦПК України.

3. У судових рішеннях у кримінальному провадженні щодо , у частині цивільного позову, склалася аналогічна ситуація: цивільним позивачем у частині розміру шкоди, завданої пошкодженням транспортного засобу (мотоцикла) також надано звіт, виконаний суб'єктом оціночної діяльності. Відповідно до судових рішень у зазначеній справі, судами цей доказ визнано недопустимим, як отриманий із порушенням вимог закону, оскільки розмір шкоди визначений неналежною особою, тобто із порушенням вимог Закону України “Про судову експертизу”, ст.53 ЦПК України.

4. Як видно з листа Заступника Міністра юстиції України від , таку ж позицію щодо оцінювачів поділяє й Мінюст України, зазначаючи окрім того, що кваліфікація оцінювачів є недостатньою для проведення такого роду досліджень. (І це дійсно так, оскільки для визначення розміру шкоди необхідно встановити обсяг необхідного ремонту, що можливо лише при наявності спеціальних знань у галузі конструкції та технічного стану транспортних засобів, технологій їх ремонту, тощо; оцінювачі таких знань не мають, і програма їх підготовки не передбачає їх отримання.)

5. Слід зазначити, що Пленум Верховного Суду України у своїй Постанові від 30.05.1997р. “Про судові експертизи в цивільних і кримінальних справах” зазначив (п.18), що будь-який інший документ не може бути заміною висновку саме судової експертизи, у разі наявності сумнівів щодо питань, які потребують спеціальних знань.

6. За таких умов слід вважати, що існує неоднозначне застосування норм права судами та іншими державними органами.

7. Вважаю, що дача висновків з питань, що потребують спеціальних знань, особами, які не є судовими експертами, порушують права учасників процесу. Зокрема, по зазначеній справі було порушено мої права, оскільки позов до мене задоволено, по суті, керуючись доказами, які є недопустимими.

8. Щодо документу, який підтверджує розмір шкоди та може бути доказом по справі, щодо юридичної його суті та оцінки як доказу, слід зазначити таке. Деякі фахівці вважають, що такий документ може бути виданий як судовим

експертом, який здійснює свою діяльність у відповідності до Закону України „Про судову експертизу”, так і оцінювачем, який працює на підставі Закону України „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні” (надалі Закон „Про оцінку...”). Як видно, ці дві категорії фахівців працюють на різних правових засадах, і саме цим, а також професійною підготовкою, визначається коло їх повноважень. Отже, розглянемо обсяг їх повноважень та професійні функції з точки зору законодавства, яке регулює їх діяльність.

Передусім знайдемо визначення тих сфер, до яких застосовується це законодавство і у яких, відповідно, можуть працювати як судові експерти, так і оцінювачі.

Ст.1 Закону „Про судову експертизу” дає таке визначення:

Судова експертиза - це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства.

Що важливо: це формулювання дає можливість вважати, що судова експертиза може проводитися практично з будь-яких питань, що потребують спеціальних знань, без обмеження галузі та поставлених перед експертом питань.

А що таке оцінка майна та майнових прав? Звернемось до ч.1 ст.3 Закону „Про оцінку...”:

Оцінка майна, майнових прав (далі - оцінка майна) - це процес визначення їх вартості на дату оцінки за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами, зазначеними в статті 9 цього Закону (далі - нормативно-правові акти з оцінки майна), і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності.

Очевидно, що оцінка майна чи майнових прав має набагато більш вузьку сферу застосування, і поставлене перед нею може бути лише одне питання: про вартість відповідного об'єкту. Постанова перед оцінювачем будь-яких інших питань буде виходити за межі визначення законом самого поняття оцінки майна.

Ст.1 Закону „Про оцінку...” визначає сферу застосування цього закону:

Положення цього Закону поширюються на правовідносини, які виникають у процесі здійснення оцінки майна, майнових прав, що належать фізичним та юридичним особам України на території України та за її межами, а також фізичним та юридичним особам інших держав на території України та за її межами, якщо угода укладається відповідно до законодавства України, використання результатів оцінки та здійснення професійної оціночної діяльності в Україні.

Знов-таки, бачимо, що ця сфера розповсюджується виключно на оцінку, тобто, як ми бачили, на вирішення питання про вартість об'єкта права власності або інших прав.

Ч.1 ст.4 Закону передбачає:

Професійна оціночна діяльність (далі - оціночна діяльність) - діяльність оцінювачів та суб'єктів оціночної діяльності, визнаних таким відповідно до положень цього Закону, яка полягає в організаційному, методичному та практичному забезпеченні проведення оцінки майна, розгляді та підготовці висновків щодо вартості майна.

Знов-таки професійна діяльність оцінювачів полягає у визначенні тільки вартості майна, а не інших параметрів. І взагалі, об'єктом дослідження може бути тільки майно (до якого включаються і майнові права, зокрема, інтелектуальної власності) як об'єкт, а не щось інше.

Ч.4 цієї статті встановлює:

Діяльність судових експертів, пов'язана з оцінкою майна, здійснюється на умовах і в порядку, передбачених Законом України "Про судову експертизу" (4038-12), з урахуванням особливостей, визначених цим Законом щодо методичного регулювання оцінки цього майна. Інші положення цього Закону не поширюються на судових експертів.

Ця норма, по-перше, прямо передбачає визначення судовими експертами вартості майна, а по-друге, встановлює, що крім цього експерти, відповідно до „свого” професійного закону, можуть вирішувати й інші питання.

Ст.12 Закону „Про оцінку...” передбачає документи, які є результатами діяльності оцінювача:

Звіт про оцінку майна є документом, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання відповідно до договору. Звіт підписується оцінювачами, які безпосередньо проводили оцінку майна, і скріплюється печаткою та підписом керівника суб'єкта оціночної діяльності.

Акт оцінки майна є документом, що містить висновки про вартість майна та підтверджує виконані процедури з оцінки майна, здійсненої суб'єктом оціночної діяльності - органом державної влади або органом місцевого самоврядування самостійно. Якщо процедурами з оцінки майна для складання акта оцінки майна передбачене попереднє проведення оцінки майна повністю або частково суб'єктом оціночної діяльності - суб'єктом господарювання, звіт про оцінку такого майна додається до акта оцінки майна. Акт оцінки майна підлягає затвердженню керівником органу державної влади або органу місцевого самоврядування.

Знов-таки, у цих документах, згідно закону, можуть міститися відомості тільки про вартість майна, і ні про що інше.

Тепер звернемось до норм, що регулюють діяльність судових експертів. Зокрема, до її принципів, визначених ст.3 Закону „Про судову експертизу”:

Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження.

Зазначені принципи, будучи застосовуваними на практиці, є необхідною умовою того, щоб відповідний документ мав доказову силу. Ст.4 Закону містить перелік гарантій незалежності судового експерта. Ряд статей Закону також передбачають вимоги до судових експертів, їх кваліфікації, а також те, які особи не можуть бути судовими експертами.

Найголовніше те, що Закон не містить будь-яких обмежень щодо кола питань, які можуть вирішуватися судовими експертами.

Тепер розглянемо питання про співвідношення розміру шкоди і вартості майна.

Очевидно, що ці поняття не тотожні. Не тотожні вони навіть, щодо

звичайних, матеріальних об'єктів права власності (з точки зору цивільного права – речей). А тим більше – щодо об'єктів інтелектуальної власності. Причому між співвідношеннями цих понять для речей і для об'єктів інтелектуальної власності є суттєва, можна сказати принципова, різниця.

Пояснимо на прикладах.

Порушення права власності на річ, яке потребує визначення спричиненої шкоди, може бути чотирьох видів. Річ може бути викрадена або вибути з володіння власника іншим чином. Річ може бути пошкоджена до такого стану, що її відновлення у первісний стан, або хоча б у стан, придатний до використання, є фізично або технічно неможливим (повне зруйнування будівлі, вбивство тварини, яка має велику матеріальну цінність, тощо). Річ може бути істотно пошкоджена, у результаті чого її відновлення технічно можливе, але є економічно недоцільним (така ситуація часто складається із пошкодженням транспортних засобів у результаті ДТП); ця ситуація є досить сумнівною з точки зору цивільного права та прав власника майна, але даний аспект не є предметом нашого дослідження. Нарешті, річ може бути пошкоджена таким чином, що її відновлення є не тільки можливим, але й доцільним.

У перших двох випадках (коли майна, по суті, немає) визначити його вартість – це і буде означати визначення розміру спричиненої власнику шкоди.

У третьому випадку для встановлення шкоди слід визначити не тільки вартість майна, що може зробити оцінювач, але й визначити вартість його відновлення (для чого вже необхідні спеціальні знання у галузі ремонту відповідних об'єктів з точки зору як вартості, так і технології, а це вже виходить за межі, визначені законом для оцінки майна) і порівняти їх. Те ж саме є необхідним для четвертого випадку. Більше того, до проведення відповідних досліджень неможливо сказати, який випадок, - третій чи четвертий, - має місце у конкретній ситуації.

Відповідно, якщо у першій ситуації, а також у другій, коли вона є очевидною без застосування спеціальних знань, визначення вартості самого майна достатньо для визначення розміру шкоди, то у третій та четвертій ситуаціях – ні. У першій та другій ситуаціях документи про оцінку майна можуть бути тотожними документам про визначення розміру шкоди, і у цій ситуації розмір шкоди може визначатися оцінювачами. У третій та четвертій ситуаціях – це різні процедури, і визначення вартості майна є лише частиною визначення розміру спричиненої шкоди. Отже, ані визначеної законом компетенції оцінювачів, ані функцій оцінки, ані професійних знань оцінювачів (які не зобов'язані мати спеціальні знання у технології ремонту, тощо) для цього недостатньо, і визначати розмір шкоди у цій ситуації можуть тільки судові експерти.

9. Усе вищезазначене свідчить про необхідність офіційного тлумачення положень Законів України „Про судову експертизу”, „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”, ЦПК України щодо розмежування повноважень судових експертів та оцінювачів у частині визначення шкоди, спричиненої пошкодженням майна.

На підставі викладеного, керуючись ст.ст. 42, 43, 94, 95 Закону України „Про Конституційний Суд України”,

ПРОШУ:

Дати офіційне тлумачення:

1. Положень Законів України „Про судову експертизу”, „Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні”, щодо

того, кому належить право проведення експертних досліджень з питання визначення розміру шкоди, спричиненої пошкодженням майна, - судовим експертам чи оцінювачам?

2. Положень ст.59 ЦПК України з питання: чи є висновок (звіт), виконаний особою, яка не має кваліфікації судового експерта, з питання розміру шкоди, спричиненої пошкодженням майна, доказом, отриманим із дотриманням закону?

"15" "02" 2015р.

Аветісян А.А.

Додатки: